

KİTAP DEĞERLENDİRME/BOOK REVIEW

Ayhan Yüksel, GİRESUNLU SARIALEMDAROĞULLARI -BİR AİLE TARİHİ-, Serander Yayınları, İstanbul 2022, 384 s., ISBN: 978-605-2104-26-2. *

Leyla AKSU KILIÇ**

“*Mensubu olmakla övündüğümüz, Giresun'daki varlığı 17. yüzyıl öncesine kadar inen Sarialemdaroğulları hakkında aile içinde anlatılan hikâyeleri çocukluğumuzda büyüklerimizden dinlerdik.... tüccar kaptan/armatör olarak deniz taşımacılığından/ticaretinden elde ettikleri gelirle büyük bir varlık sahibi oldukları, Giresun'da câmi, şadırvan gibi hayır ve hasanat eserleri yaptırdıkları, bunlara vakıf tesis ettirdikleri aile içinde söylenmekteydi...*”(s.9) ifadeleriyle aile üyelerinin (İsmail Sarialemdaroğlu, Ömer Mehmet Sarialemdaroğlu, Mehmet İzzet Sarialemdaroğlu) takdim ettiği eser, sözlü anlatısının tarihi hakikat değeri üzerine Osmanlı arşiv belgeleri kaynak alınarak yapılmış bir çalışma olarak dikkat çekmektedir. Yazar Ayhan Yüksel “yerel tarihe”, “aile tarihine” ve “şecere/soyağacı” çalışmalarına olan ilginin farkında olarak kişilerin “kim oldukları”, “nereden geldikleri” sorusunun cevabını arşiv belgelerinden hareketle cevap aradığı araştırmasının başlangıç öyküsünü “*Hacı Mittad Câmisinin açılışına ve Sarialemdaroğlu Ahmed Fâik Efendi'nin eşi Hatice Firdevs Hanım'ın mülkiyetine geçen Melikoğlu Hanı'na dair yazdığı*” makalesi ile açıklamaktadır. Yazarın bu ilgisi ailenin sözlü anlatıların gerçekliğine dair merakı ile birleşince, elimizdeki bu eser ortaya çıkmıştır.

Yazar öncelikle kavramsal olarak “şecere yahut soyağacı”nı “*bir ailenin kökü durumunda olan en uzak atalardan başlayarak gövde ve dallar konumundaki baba ve onların çocuklarını gösteren ağaç şeklinde şematik çizimi*” olarak tarif ederek çalışmasının amatörce ve şahsî merak saikiyle arşiv ve mahkeme kayıtlarına bakılmaksızın yapılan çalışmalardan farkı olacağına, giriş kısmında dikkat çekmektedir (s.15). Yazar Ayhan Yüksel'in *Görelili*

* Gönderim Tarihi:08.06.2023. Kabul Tarihi: 08.07.2023

** Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, UŞAK. leyla.aksu@usak.edu.tr, ORCID:0000-0003-0653-2027.

Müftü Duduzâde Hüseyin Müştak Efendi ve Ailesi (2012) ile *Kuşuoğulları: Eski Bir Osmanlı Ayan Ailesi* (2017) ve Duduzâde Hüseyin Müştak'ın *Duduzâde Aile Tarihi* (1928) adlı eserleri ile Osman Fikret Topallı'nın *Topaloğulları Usul ve Furu'u İle Civar ve Sihri Yakınları* (basılmamış çalışma, 1943); Mehmet Bilgin'in *Doğu Karadeniz'de Bir Derebeyi Ailesi: Sarializâdeler* (2006); Cengiz Karahasanoğlu'nun *Türkistan'dan Tirebolu'ya Karahasanoğlu Aile Tarihi* (2006); Ali Akyıldız'ın *Ekşioğulları Tarihi* (basılmamış çalışma, 2008); Mehmet Hacısalihoğlu'nun *Trabzon'da Ayanlık Mücadelesi: Hacısalihzâde Hasan Ağa, Ömer Ağa ve Büyük Ali Ağa* (2014); İlker Şevketbeyoğlu'nun *Doğu Karadeniz'de Bir Aile: Hacialibezadeler* (2017) yörede aile tarihlerine dair yapılan çalışmalardandır.

Temel saiki insanların “köklerini aramak ve geçmişlerini öğrenmek” olarak tanımlanabilecek olan çalışma sunuş, önsöz, kısaltmalar ve giriş haricinde dört ana bölümden meydana gelmiştir. Eserin **birinci bölümünde** ailenin kökeni ve Sarı(alemdar/bayraktar)oğlu Mehmed Ağa'nın soyağacı çıkarılmıştır. Buna göre ailenin “sarı” lakabına alemdar sıfatının sonradan eklendiği anlaşılmıştır. Çünkü 1835 tarihli nüfus defterinde ailenin reisi olan Hacı Hüseyin Mahallesinde, 38'inci sırada 1779 doğumlu, 14 Eylül 1841 [mezar taşında 28 Eylül 1841] tarihinde 62 yaşında vefat etmiş “orta boylu, sarı sakallı Sarıoğlu Mehmed”in kaydedilmiş olduğu görülmektedir (s.19-20). Yüksel tarafından ailenin soyağacı çıkarılmış ve soyun ulaşılabilen ilk kuşağında Sarıoğlu Mehmed Ağa'nın dedesi, İsmail Kaptan'ın büyük dedesi Seyyid Hacı İsmail Ağa (ö. 1765) tespit edilmiştir. Bir sözlü kaynağa göre ailenin ilk yerleşim yeri Giresun Aktepe köyüdür ve ata ismi Numan Ağa'ya kadar inmektedir. Aile bugün ise ağırlıklı olarak Giresun ve İstanbul'da yaşamaktadır (s.20-23).

İkinci bölümde ailenin soyağacında adı geçen isimler “Aileden Simalar” başlığı altında hem sözlü anlatılar hem de Osmanlı arşiv belgeleri ışığında anlatılmıştır. Buna göre aileden bahsedilen ilk isim olan Sarıalemdaroğlu (Sarı Mehmedoğlu) Hacı İsmail Ağa Kaptan'dır ve 1835 Giresun kazası nüfus defterine göre 27 yaşındadır ve denizcilik, fındık ihracatı ile ticaretten kazandığı servet ile dikkat çekmektedir. Kaptan olarak tebarüz etmiş ve hatırı sayılır bir servet sahibi olmuş olan Sarıalemdaroğlu Hacı İsmail Ağa Kaptan bir gemi yaptırarak kendi başına çalışmaya başlamış ve inşa ettirdiği gemi ile Karadeniz, İstanbul, Marmara ve Adalar Denizi'nde deniz taşımacılığında ve ticarete bulunmuştur. Osmanlı arşiv kayıtlarında bir alacak-borç ilişkisinde vekil olarak görülen İsmail Ağa Kaptan'ın oğlu Ahmed Fâik Efendi'ye “*Ahmed, kasası olmayanın masası olmaz. Masası olmayanın dostu olmaz. Malın varsa başında, gemin varsa kıçında olacaksın*” şeklinde nasihat etmektedir. Sarıalemdarizâde Hacı İsmail Ağa Kaptan bir tarafta Giresun yöresindeki fındık fiyatlarının belirlenmesindeki önemli rol üslenirken diğer tarafta 1853 yılında başlayıp 1856 yılına kadar devam eden Kırım Harbi'nde ülke genelinde açılan “İâne-i Cihâdiye/İâne-i Harbiye” yardım kampanyası sırasında 1270 (1854) senesinde görülen yolsuzluk nedeniyle açılan soruşturmada bilgisine başvuru alanlar arasında yer alan bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksel,

“Sarialemdarzâde İsmail Ağa'nın İstintâkı (5 Safer 1281/10 Temmuz 1864)” başlığı ile bu soruşturmayı da okuyucu ile paylaşmıştır. Devrinin mühim işler yapan bir kaptanı ve yörede söz sahibi önemli bir isim olan Hacı İsmail Ağa Kaptan, denizcilikten kazandıkları ile Hacı Mittad Câmisini yaptıran bir **hayırsever** olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ayhan, Osmanlı arşiv belgelerine dayanarak Hacı İsmail Ağa Kaptan'ın yörede sahip olduğu mal varlığını detaylandırmaktadır. Öyle ki çok miktarda emlakâ sahip olan ve 19. yüzyılın sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan Sarialemdarzâdeler ailesi olarak mühim bir hususa “Sarialemdarzâde Hacı İsmail Ağa Kaptan'ın Devlete Borç Vermesi”ne (s.51) başlığı altında değinilmiştir. Yöredeki sosyo-ekonomik düzeyi, hayırsever rolü ve devletle ilişkisi ile dikkat çeken Sarialemdarzâde Hacı İsmail Ağa Kaptan'ın aile hayatı ile olarak Tacalizâde ailesinden Afife Hanımla evliliğinden Emrullah, Mehmed, Mustafa ve Ahmed Fâik isimli çocukları olduğu bilinmektedir (s.27-56).

Aileden ikinci sima, hakkında çok fazla bilgi bulunamayan Sarialemdarzâde İsmail Kaptan'ın oğlu Mustafa Kaptan'dır. Giresun Müzesi'nde muhafaza edilen isim ve tarih kısmı kırılmış bir mezar taşının ve bir tereke kaydının 42 yaşında iken 1870 yılında vefat eden Mustafa Ağa'ya ait olmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir ki bu tereke kaydından hareketle Mustafa Ağa'nın ailevi ve sosyal statüsüne dair bilgileri detaylandırılmıştır (s.57-61). Aileden tespit edilen bir diğer isim Hacı İsmail Ağa Kaptan'ın torunu Sarialemdarzâde İsmail Efendi'ye dair mahkeme bilgileri ve Yüksel tarafından çıkarılan soyağacıdır (s.62-64). Aileden sıradaki isim İsmail Efendi'nin oğlu Bilal Sâhir [Bilalenko] Bey'dir (s.66). Nüfus kaydına göre 1 Temmuz 1895'de Hacı Hüseyin Mahallesi'nde doğan sözlü ve yazılı kaynaklara göre Sarialemdarzâde Hacı İsmail Ağa Kaptan'ın kız kardeşinin torunu, Ahmed Fâik Efendi'nin kız kardeşinin yeğeni, Sarialemdarzâde/Hacıkadzâde İsmail Bey ve Şükrüye Hanım'ın çocukları olan Bilal Sâhir Bey, Giresun'da Bolşeviklik akımın tarafı olmuş, 1918'de Rusya'ya giderek devrimin ilk yılında Kızıl Ordu ile Beyaz Ordu arasında yaşanan savaşta Kızıl Ordu saflarında yer almış dikkat çekici bir isimdir. Dönemin siyasal ikliminin, hayatı üzerinde etkileri görülen Bilal Bey ile ilgili bilenenler “Bilal Sâhir Bey'in Rusya Günleri”, “Bilal Sâhir Bey'in Esaret Günleri” ve “Bilal Sâhir Bey'in Giresun'a Dönüşü” başlıkları altında üç bölümde detaylandırılmıştır. Karadeniz'in hırçın dalgaları gibi çok hareketli bir yaşamı olan Bilal Sâhir Bey'in Giresun'a döndükten sonra Milli Mücadele yıllarında yerel basına yansıyan bir faaliyeti tespit edilememiştir. Bilal Bey'in bu günleri, Yüksel tarafından “*Türk Bolşevikliğinden ümidini kesmiş olması bu sebeplerin arasında sayılabilir. Bilal Sâhir Bey, Giresun'a dönmüş burada kendisine yeni bir hayat kurmayı tercih etmiş, uzun süre sessiz kalarak da Bolşevikliğini unutturmaya, belki de takibattan kurtulmaya çalışmış olması bu sessizliğin bir tezahürü olmalıdır*” şeklinde yorumlanmıştır (s.67-75).

Yüksel'in ele aldığı sıradaki isim, nüfus kaydına göre 1 Temmuz 1852 tarihinde doğmuş olan Sarialemdarzâde İsmail Kaptan ile Afife Hanım'ın oğlu Hacı Hüseyin Mahallesi'nde mahalle mektebinde okumuş, özel hocalardan ders

görmüş olan ve ailenin İstanbul'a açılan ismi olarak tanıtılan Sarıalemdarzâde İsmail Kaptan'ın oğlu Ahmed Fâik Efendi'dir. "...*olunan teşvikat/isteklendirme üzerine beş dersanelik, 26 zırâ' (yaklaşık 17 m) uzunluğunda, 23 zırâ' (yaklaşık 15 m) eninde, bütün inşa masrafları tarafından karşılanmak suretiyle idadî mektebi kapasitesinde rüşdiye mektebi yapmayı taahhüt*" eden Ahmed Fâik Efendi'nin bu faaliyeti dönemin gazete haberlerinden, resmî yazışmalarına kadar tafsilatı ile alınmaktadır. Ailenin diğer üyeleri gibi bir hayırsever olarak gördüğümüz Ahmed Fâik Efendi'nin hayır eserleri sadece bununla sınırlı kalmamıştır. Gedikkaya'da yeni yapılmakta olan Askeri Kışla'nın yerini de bağışlayan Ahmed Fâik Efendi, Birinci Pavyonu da kısmen yaptırmıştır. Ayrıca Giresun'un saygın tüccarlarından biri olarak tanımlanan Ahmed Efendi'nin iş hayatındaki borç ve alacaklarından dolayı mahkeme kayıtlarına yansıyan çok sayıda belge serisine ve emlak satın alınması ile satılmasına tanık olunmaktadır. Esmâ Serhad Hatun'un 27 Zilhicce 1274 (8 Ağustos 1858) tarihinde tesis ettiği vakıfta yeni mütevellî tayininde yer alan Ahmed Fâik Efendi siyasi tercihini 1908 ihtilalini düzenleyen ve 1918'e kadar devletin yönetiminde birinci derecede rol oynayan İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden yana koymuştur. Ahmet Fâik Efendi'nin aile hayatı ile ilgili belgelere yansımayan bir, belgelere yansıyan iki olmak üzere üç evlilik yaptığı biliniyor. Evlilik yaptığı Miyyese ve Sıdika Hanımlar Giresunlu, Hatice Firdevs Hanım İstanbullu'dur. Siyasî hayatı ve evlilikleri ile çalkantılı bir hayat süren "*Ashâb-ı emlâk ve hayrâtan, sahib-i rütbe, meclis-i idare ve belediye âzası (Hürriyet ve İtilaf Kulübü) reisi*" Ahmed Fâik Efendi, İstanbul'da 11 Nisan 1330 (24 Nisan 1914) Cuma günü vefat etmiş ve Eyüb Sultan Mezarlığı'na defnedilmiştir. Ahmed Fâik Efendi'nin çocukları, evlilikleri ve torunları da dönemin arşiv kayıtları aracılığıyla, fotoğrafları da kullanılarak ortaya konulmuştur. Oğlu İsmail Sadık Sarıalemdaroğlu, torunu Ahmet Sarıalemdaroğlu ve İsmail Sadık Sarıalemdaroğlu'nun kızı Afife [Ayşıl] Hattatoğlu ile Ahmed Fâik Efendi'nin kızı Halide Râife [Baraz] Hanım (s.78-194), Yüksel'in tanıttığı diğer isimlerdir.

Sarıalemdarzâde ailesinden ele alınan bir diğer isim Sarıoğlu Mehmed Ağa'nın oğlu olup 1835 tarihli nüfus defterinde 7 yaşında olan Sarıalemdarzâde İzzet Kaptan'dır. Onun da denizcilik ve ticaretten kazandığı gelirle memlekette hatırı sayılır bir konuma gelmiş ve hayır-hasenat işlerinde bulunan biri olarak "zamanının armatörlerinden" olarak tanıtıldığı görülmektedir. Birisi Karamustafazâde ailesinden Hâce Gülsüm [Hatun] Hanım diğeri Tevfik Efendi'nin kızı Fitnet Hanım olmak üzere iki evlilik yapmıştır. İzzet Kaptan da Osmanlı belgelerinde bir alacak davası, vekâlet işlemi ve kendisine intikal eden bahçesine bir müdahale davasında tespit edilmiştir. Sarıalemdaroğulları ailesinin diğer üyelerinde olduğu gibi İzzet Kaptan da bir hayırseverdir ve yaptırdığı eserler arasında Gemiler Çekeği (Hortumzâde) Câmisi bulunmaktadır. Câminin kitabesinin son dörtlüğü "...*Muvaffak eylesün Mevlâ nice hayr u mütebarrâta / Sururiyetle geçsün her günü dünyada her sâli / Bin üçyüz bir Cemaziyelâhîr'inde hibeen lillâh / Henüz İzzet Kapudan'a müyesser oldu ikmâli.*" şeklindedir. Bir diğer hayrı ise tapusu kardeşi Sarıalemdarzâde Hacı

İsmail Ağa'nın adına kayıtlı ise de kendi tasarrufunda bulunan Çaykara köyünden Taşboynu adıyla anılan 3.000 kuruş ve içinde ahır bulunan fındık bahçesini vakf eylesidir. Ayrıca İzzet Kaptan gibi eşi Hâce Gülsüm Hatun da bir hayırsever olarak kayıt altına alınmıştır. Zamanının ünlü armatörü İzzet Kaptan, mezar taşı kitabesine göre 12 Şaban 1315 (6 Ocak 1898) Perşembe günü vefat etmiştir. İzzet Kaptan'ın ismi bilinen tek çocuğu Hatice Hanım'dır ve Hatice Hanım'ın yakalandığı hastalıktan çare için gittiği hekim ve hocalardan derdine çare bulamayarak 25 yaşında "22 Cemaziyelevvel 1300 (31 Mart 1883)" tarihinde vefat ettiği bilinmektedir (s.195-213).

Sarialemardoğlu ailesinden olan bir diğer isim 1835 tarihli Giresun nüfus defterinde 1 yaşında kaydedilmiş olan Süleyman Kaptan'dır. Sarialemardoğlu Süleyman Kaptan'ın oğlu Sofu Mehmed Efendi ve O'nun oğulları Mazhar Sarıbayraktar, İbrahim Edhem Efendi Ahmet Şükrü, Turgut Sarıbayraktar'dır. Süleyman Kaptan'ın oğlu Sarialemdarzâde Hafız Mustafa Efendi ve kızı Zeyneb Hanım bahsedilen diğer isimlerdir. Süleyman Kaptan'ın hakkında detaylı bilgiye ulaşılan diğer oğulları Abdullah Efendi, İsmail Hakkı Efendi ve Selahaddin Efendi'dir. Sarialemdarzâde Abdullah Efendi'nin oğlu Hasan Efendi ile Hasan Efendi'nin kızı Seniye Hanım ailenin tanıdığımız diğer üyeleridir. Adı geçen bu aile üyelerinin mesleki hayatları, evlilikleri ve çocukları ile ilgili resmî kayıtlar ve fotoğraflar kullanılarak detaylı bir şekilde anlatılmıştır (s.214-249).

Giresun nüfus defterine göre 1832 yılında doğduğu düşünülen Sarialemardoğlu Mehmed Ağa'nın (1779-1841) oğlu Hüseyin Efendi hakkında aile hafızasında pek fazla bilgi olmadığı gibi sosyal konumlarında da adına rastlanmamaktadır. Buna göre Hüseyin Efendi hakkında mahkeme kayıtlarında bir kaç yerde şahit ve İdare Meclisi âzası olduğuna ve Giresun'un Karahisar-ı Şarki'ye ilhaki nedeniyle ahalinin merkeze çektiği teşekkür telgrafında (31 Mayıs 1290/12 Haziran 1874) ve bir tereke kaydında bilgiler tespit edilmiştir (s.250-254). Hayatı hakkında ayrıntılı bilgi bulanamayan bir diğer aile üyesi Sarıbayraktaroğlu Mehmed Şakir Ağa'dır. Nüfus kayıtlarına göre Sarıbayraktaroğlu Abdullah Ağa'nın oğlu olan Mehmed Şakir Ağa ile ilgili mahkeme kayıtlarından evliliğinin problemlili olduğu görülmektedir (s.255-261). Sarialemdarzâde Ali Bey'in kızı Necibe Hatun hakkında bilinenler ise henüz 15 yaşında iken 17 yaşında olan Karamustafazâde Mustafa Reis ile nikâhları şahitlerin huzurunda Hacı Hüseyin Mahallesi'ndeki câmide akdedildiğine dairdir (2 Muharrem 1281/7 Haziran 1864) (s.262-264).

Sarımehmedoğlu ailesinden bir kolun Sarialemardoğlu lakabını aldığı bilinmektedir. Bugün de Sarialemardoğlu ve Sarıbayraktaroğlu soyadını alanlarla Sarımehmedoğlu soyadını alanların arasındaki akrabalık bağları bilinmektedir. Yüksel, nüfus ve yoklama defterlerinde Sarımehmedoğlu lakaplı aile mensupları da ele alınmış ve Sarımehmedoğulları ile ilgili soyağaçlarını çıkarmıştır. Yüksel tarafından soyağacı çıkarılan Sarımehmedoğulları, Ömer (1780-1837), Ali (1793), Ali (1863-1916), Mustafa (1855-1912) ve Mustafa Sarımehmedoğlu'nun ve Niyazi Sarımehmedoğlu'nun çocuklarıdır. Sarımehmedoğlu Mehmed'in hayatı hakkında yeterli bilgi olmamakla beraber

Onbaşı Ahmed Ömer'in oğlu olması muhtemel olarak değerlendirilmektedir. Sarımehedoğlu ailesinden hakkında az da olsa bilgi edinilen bir diğer isim Sarımehedoğlu Ahmed'in [İsmail'in] kızı Hoca Hatice Hanım'dır. Yüksel, mahallesindeki çocuklara okuma-yazma öğretmesi nedeniyle "Hoca" lakabı ile anılmakta olduğunu ifade ettiği Hatice Hanım ile ilgili "*Harf İnkılabı sırasında torunu Ömer'e alfabe kitabı getirtirmiş, torununun "Hoca nene sen ne yapacaksın bu yaştan sonra Elifba kitabını" sözlerine "yeni Türkçe harfler ile okuma-yazma öğreneceğini" ifade ettikten sonra "Ne yani yaşlıym diye memleketteki havadislerden haberim olmasın mı, cerideleri, mevkûterleri okumayım mı" demekten geri kalmamıştır.*" şeklindeki bir anlatıyı nakletmektedir. Aileden az da olsa bilgi sahibi olunan iki isim daha vardır: Sarımehedzâde Şükriye Hanım ve Sarımehedzâde Emin Şükrü Efendi (s.265-277).

Eserin **üçüncü bölümü**, ailenin evlilik kayıtlarına dairdir. Buna göre Sarıalemdarzâde Hacı İsmail Ağa Kaptan ile Tacalizâde ailesinden Afife Hanım ile evliliğinden başlanarak, son olarak Mehmet İzzet Sarıalemdaroğlu'nun Elisabeth Sarıalemdaroğlu ve Nurhan Karagülle Sarıalemdaroğlu (30.09.2012) ile yaptığı evlilikleri gösteren toplam 34 kişinin evlilik kaydı çıkarılmıştır (s.279-284).

Yüksel eserin **dördüncü** ve son bölümünde Sarıalemdarzâde ailesinin bölgede şuhûdü'l-hâl arasında yer alması ele alınarak, bu husus ailenin bölgenin ileri gelenleri arasında olduğuna işaret eden bir gösterge olarak değerlendirilmiştir. Sarıalemdarzâde ailesi mensuplarının nikâh akdinden alım-satım akdine ve velayet gibi birçok davada buldukları "şuhûdü'l-hâl/durum şahitleri"ne dair detaylı bir liste hazırlanmıştır. Adı geçen listenin başında 02.10.1869 tarihli Sarıalemdarzâde İsmail Ağa Sarıalemdarzâde Hüseyin Kaptan'ın şahitliği vardır (s.285-292).

Ayhan Yüksel eserin **sonuç** kısmında, Giresun şehrinde armatörlük yapan nadir Türk ailelerinden biri olarak değerlendirdiği Sarıalemdaroğullarını "*belgelerde meşhur ve muayyen aileler topluluğu/evlatları anlamına gelen "zâde" olarak*" kaydedildiğinden bahisle Sarıalemdarzâde'lerden Hacı İsmail Ağa Kaptan, İzzet Kaptan ve Osman Kaptan'ın deniz ticareti ve ulaşım faaliyetlerinden edindikleri büyük bir servete dikkat çekmektedir. Şehirde pek çok hayır hasanat işleri ile ön plana çıkan, konak ve hanlara sahip olan aile üyeleri vakıf kurarak, düğün-dernek, evlilikler ve mahkemede nikâh şahidi olarak bulunarak hem hayırseverlikleriyle hem de vatanseverlikleriyle ön plana çıkmaktadırlar. Bu hali ile sosyal hayatta da dikkat çeken aile üyelerinin şehrin sorunlarına da uzak durmadığı, Trabzon'daki devletin temsilcisi valiye borç verebilecek kadar bir servete sahip oldukları görülmüştür. Eserde, ailenin ön plana çıkan isimleri olarak Hacı İsmail Ağa Kaptan ve İzzet Kaptan ile başlayan, Ahmed Fâik Efendi ve ahfatlarıyla devam eden süreçte geçmişten günümüze bağlantı kurularak, Osmanlı belgelerinin ışığında ailenin tarihi anlatılmıştır. Özellikle Yüksel'in "*Bu ailenin sıvrılması tamamen "âyan çağı" sonrasındaki sosyal yapıların ve ekonomik temeldeki kazandığı yeni oluşumun bir neticesidir.*"

Bu vasfıyla söz konusu ailenin tarihinin ortaya konması benzeri ailelerinin vasıflarının tespiti ile genel bir kanaati oluşturacak örneklerden birisini teşkil edecektir.” şeklindeki değerlendirmesi Osmanlı toplumunun son modernleşme çağının arifesindeki vaziyetini daha iyi anlamayı sağlayacağı için büyük bir önemi haizdir (s.293-301).

Eserin **kaynakçası**, araştırmanın nasıl titiz bir çalışmanın ürünü olduğunu ortaya koymaktadır. Başta Osmanlı arşivi (BOA), Cumhuriyet arşivi (BCA), İstanbul Müftülüğü, Türkiye Komünist Partisi Arşivi ve Giresun Belediyesi nikâh defteri olmak üzere çok sayıda arşiv malzemesi ve araştırmanın kullanıldığı çalışma, aile üyelerinin fotoğrafları ile son bulmaktadır. Bu geniş arşiv malzemesi ve sözlü tanıkların anlatımları ile ailenin Osmanlı döneminden günümüze kadar tespit edilebilen bütün fertlerinin siyasî, sosyal, idarî ve edebî yönü ortaya konulmuştur.